Skolinspektionen

Huvudman

Västerås kommun
sara.drew@vasteras.se

Beslut

Datum 2024-06-20
Dnr 2024:3285

Ärendet

Tillsyn av Vallbyskolan i Västerås kommun.

Beslut

Skolinspektionen avslutar ärendet

Om ärendet

Skolinspektionen har utifrån myndighetens risk- och väsentlighetsanalys våren 2024 inlett en tillsyn av Vallbyskolan i Västerås kommun.

I tillsynen har Skolinspektionen kontrollerat om verksamheten vid Vallbyskolan följer gällande bestämmelser om beslut om betyg och betygskatalog, utredning och anmälan till huvudmannen vid elevs frånvaro, garanti för tidiga stödinsatser i förskoleklassen och lågstadiet, skolans förebyggande arbete för att skapa trygghet och motverka kränkande behandling, det åtgärdande arbetet för att skapa trygghet och motverkakränkande behandling, anmälan och utredning om särskilt stöd, beslut om åtgärdsprogram samt studiehandledning på modersmålet.

Tillsynen har genomförts genom intervjuer med elever, lärare, personal i elevhälsan och rektorn samt lektionsobservationer den 29 maj 2024 och 30 maj 2024. Som en del av tillsynen har även dokumentation granskats, bl.a. åtgärdsprogram, betygskataloger, sammanställningar över elevfrånvaro samt sammanställningar över resultaten av garantin för tidiga stödinsatser. Rektorn har efter besöket inkommit med kompletterande uppgifter den 31 maj, den 3 juni samt den 14 juni 2024. Huvudmannen har yttrat sig över allt material av betydelse för beslutet.

Motivering av beslutet

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten (4 kap. 7 § skollagen).

Områden utan konstaterade brister

Beslut om betyg och betygskatalog

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Skolinspektionen har tagit del av skolans betygskataloger för vårterminen 2022 och höstterminen 2023. Av dessa framgår att betyg utfärdats i slutet av varje termin i årskurs 6 i de ämnen som eleven fått undervisning i samt att varje betyg försetts med en daterad signatur av undervisande lärare.

Det framgår emellertid att rektorn för Vallbyskolan höstterminen 2023 har signerat betyg i ämnet slöjd tillsammans med två anställda lärare som saknar lärarlegitimation och behörighet i ämnet. Vidare framgår att rektorn för den närliggande kommunala skola vid vilken elever från Vallbyskolan får sin undervisning i hem- och konsumentkunskap höstterminen 2023 har signerat betyg i ämnet tillsammans med undervisande lärare.

Då rektorn i intervju tillfrågats om signeringen av ovanstående betyg uppger denna att hon uppmärksammat det felaktiga i detta förfarande och att rutinerna vid betygsättning har ändrats.

Huvudmannen har den 3 juni 2024 inkommit med kataloger över betyg som utfärdats i ämnena slöjd och hem- och konsumentkunskap vårterminen 2024. Av dessa framgår att betyg i slöjd och hem- och konsumentkunskap signerats av den eller de lärare som bedrivit undervisningen i ämnet och då dessa i samtliga fall saknar legitimation, även signerats av en lärare som är legitimerad.

Rättslig reglering

Rektorn ska se till att betyg sätts i enlighet med skollagen och andra författningar. Betyg ska beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas. Om läraren eller lärarna inte är legitimerade, ska beslutet fattas tillsammans med en lärare som är legitimerad. Kan dessa inte enas ska betyget beslutas av den legitimerade läraren under förutsättning att han eller hon är behörig att undervisa i det ämne som betyget avser. I annat fall ska betyget beslutas av rektorn. (3 kap. 14 och 16 §§ skollagen).

Betyg ska sättas i grundskolans ämnen i slutet av varje termin från och med årskurs 6 i de ämnen som eleven har fått undervisning i under terminen. (10 kap. 15 § skollagen).

Skolinspektionens bedömning

Av utredningen framgår att skolans tidigare rutiner inneburit att rektorn fattar beslut om betyg tillsammans med undervisande lärare, i fall där undervisande lärare saknat legitimation. Av skollagen framgår att i de fall som undervisande lärare inte är legitimerad ska beslutet fattas tillsammans med en lärare som är legitimerad. Endast i det fall lärarna inte kan enas och den legitimerade läraren inte har ämnesbehörighet kan det vara aktuellt för rektorn att fatta beslut om betyg. Utifrån vad rektorn uppgett samt utifrån de betyg som utfärdats vid utgången av vårterminen 2024 framgår att skolans rutiner ändrats så att undervisande lärare som saknar legitimation numera fattar beslut om betyg tillsammans med en lärare som är legitimerad.

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte annat än att verksamheten uppfyller författningarnas krav inom detta område. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Utredning och anmälan till huvudmannen vid elevs frånvaro

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Inför besöket på skolan har Skolinspektionen tagit del av listor i vilka elevernas frånvaro under läsåret 2023/2024 sammanställts.

Av intervjuer med lärare, elevhälsans personal och rektorn framgår att det finns rutiner på skolan för registrering och uppföljning av elevers närvaro.

I intervju den 30 maj 2024 uppger rektorn att skolans rutiner innefattar daglig registrering av elevers närvaro. I det fall en elev är frånvarande utan att detta vidimerats av vårdnadshavare kontaktar skolpersonal hemmet via telefon. Om vårdnadshavare inte nås per telefon är rutinen att skolpersonal i sådana fall går hem till eleven.

Rektorn beskriver i ett skriftligt svar den 31 maj 2024 att den samlade frånvaron följs upp varje månad på arbetslagsträffar. Lärare och personal från elevhälsan träffas då för att se över den registrerade frånvaron den senaste månaden och den långsiktiga frånvaron. Rektorn uppger att en frånvaro på över 10 % är en riktlinje för att skolan ska reagera men att även mönster i frånvaron vägs in i bedömningen. Skolan reagerar oavsett om det finns ett giltigt skäl för frånvaron eller ej. Rektorn uppger vidare att vanliga åtgärder vid upprepad frånvaro utan giltigt skäl är att skolpersonal kontaktar vårdnadshavare och att möten med vårdnadshavare anordnas med anledning av elevens frånvaro.

Elevhälsans personal beskriver i intervju på liknande sätt hur kontakterna med elev och vårdnadshavare syftar till att försöka ta reda på vad frånvaron beror på och vilka åtgärder som kan bli aktuella från skolans sida.

På frågan om frånvaron också anmäls till huvudmannen när en utredning om en elevs frånvaro inletts, uppger en representant för elevhälsan att skolan brister i att anmäla elever med problematisk skolfrånvaro. Enligt representanten sker ett aktivt arbete från skolans sida för att utreda orsaker till frånvaro och stävja denna genom olika åtgärder. Däremot har skolan, enligt representanten, inte i något fall anmält frånvaron till huvudmannen. Rektorn uppger, på samma fråga, att en anmälan om en elevs frånvaro ska göras efter att en elev varit frånvarande utan giltig orsak eller har en oroande frånvaro i två veckor. Rektorn uppger att hon hitintills har anmält en elevs frånvaro under höstterminen 2023 och vid tiden för Skolinspektionens skolbesök står i begrepp att anmäla i ytterligare ett fall.

Rättslig reglering

En elev i förskoleklassen och grundskolan ska delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har giltigt skäl att utebli. Om en elev utan giltigt skäl uteblir från den obligatoriska verksamheten, ska rektorn se till att elevens vårdnadshavare samma dag informeras om att eleven har varit frånvarande. Om det finns särskilda skäl behöver elevens vårdnadshavare inte informeras samma dag (7 kap. 17 § skollagen).

Om en elev har upprepad eller längre frånvaro från den verksamhet som avses i 7 kap. 17 § ska rektorn, oavsett om det är fråga om giltig eller ogiltig frånvaro, se till att frånvaron skyndsamt utreds om det inte är obehövligt. Utredningen ska genomföras i samråd med eleven och elevens vårdnadshavare samt med elevhälsan. Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd enligt 3 kap. 7 § är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas. När en utredning om en elevs frånvaro har inletts ska rektorn se till att frånvaron snarast anmäls till huvudmannen (7 kap. 19 a § skollagen).

Av förarbetena till bestämmelsen i 7 kap 19 a § skollagen framgår att en exakt tidsgräns för när en rektor ska informera sin huvudman när en utredning om en elevs upprepade eller längre frånvaro har inletts svårligen kan anges, men att huvudregeln bör vara att information ska lämnas så fort som möjligt för att huvudmannen ska kunna agera därefter. Detta moment är dock inte är avsett att vara betungande. Det räcker t.ex. med att skicka ett mejl till huvudmannen om att en utredning har inletts (prop 2017/18:182, s.62). Anmälningarna om att en utredning om upprepad eller längre frånvaro har inletts kan utgöra bas för framtagande av viktig statistik hos huvudmannen då statistiken kan ge huvudmannen underlag för att se om

frånvaro är vanligare på vissa skolor än på andra. Statistiken kan också ge huvudmannen underlag för att se om det finns skäl för huvudmannen att inleda en dialog med vissa rektorer för att kunna hantera den problematik skolan har. Syftet med regleringen är således att huvudmannen ska kunna stödja skolan i arbetet med att tillgodose elevens rätt till utbildning. Att huvudmannen får information om en elevs upprepade eller längre frånvaro kan i vissa fall innebära att adekvata åtgärder kan sättas in tidigare vilket i sin tur kan leda till att en elev inte behöver fastna i ett negativt mönster av frånvaro. Sådana åtgärder kan t.ex. inbegripa kostnader för utbildning i hemmet eller på annan lämplig plats under en viss tid. Huvudmannen har även ett kontinuerligt ansvar för att se över sin resursfördelning så att skolan ges möjlighet att sätta in de åtgärder som behövs för att eleven ska kunna fullgöra sin skolplikt (prop 2017/18:182, s.63).

Skolinspektionens bedömning

Av utredningen framgår inte annat än att elevens vårdnadshavare informeras samma dag om att eleven har varit frånvarande.

Av utredningen framgår vidare inte annat än att rektorn ser till att frånvaron utreds i det fall en elev har upprepad eller längre frånvaro.

Vad gäller skyldigheten att anmäla till huvudmannen då en sådan utredning startats, framkommer delvis olika uppgifter i de intervjuer som hållits med elevhälsans personal respektive med rektorn. Av intervju med rektorn framgår att denna anmält elevers frånvaro till huvudmannen i, åtminstone, två fall. Skolinspektionen konstaterar att det i utredningen inte framkommit något enskilt fall där rektorn underlåtit att anmäla att en utredning inletts till huvudmannen. Skolinspektionen vill i sammanhanget erinra om att syftet med att anmäla en elevs frånvaro till huvudmannen är att denna ska få adekvata underlag för att fullgöra sitt ansvar över utbildningen.

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte att Västerås kommun brutit mot bestämmelserna när det gäller rektors anmälan till huvudmannen om elevers frånvaro. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Garanti för tidiga stödinsatser i förskoleklassen och lågstadiet

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Lärare uppger i intervju att nationella kartläggningsmaterialen genomförts i förskoleklass under höstterminen samt att nationella bedömningsstöd för årskurs 1 genomförts enligt anvisning under läsåret 2023/2024. Lärare uppger vidare att nationella prov genomförts för årskurs 3 i svenska, svenska som andraspråk och matematik i enlighet med instruktion läsåret

2023/2024. Lärare uppger vidare att det görs särskilda bedömningar av elevers kunskapsutveckling i de fall det utifrån nationella kartläggningsmaterial, nationella bedömningsstöd eller nationella prov finns en indikation på att eleverna inte kommer att nå kunskapskraven och att detta sker i samråd med personal som har specialpedagogisk kompetens. Av huvudmannens skriftliga redovisning framgår att elever som genomgått en särskild bedömning givits stöd i form av extra anpassningar samt att anmälan till rektorn har skett i de fall elever bedömts kunna behöva särskilt stöd. Lärare uppger i intervju att det sker en uppföljning kring de anpassningar som getts och att överlämning sker till mottagande lärare när eleverna byter stadium.

Rättslig reglering

Det ska göras en särskild bedömning av en elevs kunskapsutveckling i förskoleklassen och lågstadiet, om det utifrån användning av ett nationellt kartläggningsmaterial, nationellt bedömningsstöd eller nationellt prov, finns en indikation på att eleven inte kommer uppfylla kriterierna för bedömning av kunskaper i svenska, svenska som andraspråk eller matematik som ska uppfyllas i årskurs 1 och 3. (3 kap. 4 § skollagen)

Om det efter en särskild bedömning kan befaras att eleven inte kommer att uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper som gäller för den aktuella skolformen, ska det skyndsamt planeras för extra anpassningar enligt 3 kap. 5 § eller göras en anmälan till rektorn om utredning om behov av särskilt stöd enligt 3 kap. 7 skollagen. (3 kap. 4 § skollagen)

Ansvarig förskollärare eller lärare ska samråda med personal med specialpedagogisk kompetens vid en särskild bedömning enligt 3 kap. 4 §. Sådant samråd behöver inte genomföras om den ansvariga förskolläraren eller läraren har specialpedagogisk kompetens. (3 kap. 4 a § skollagen)

I slutet av förskoleklassen och i slutet av lågstadiet i grundskolan ska det genomföras en uppföljning av sådant stöd som getts enligt 3 kap. 5 § i svenska, svenska som andraspråk och matematik. Resultatet av denna uppföljning ska överföras till den lärare som ska ansvara för eleven i nästa årskurs. (3 kap. 4 b § skollagen)

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte annat än att verksamheten uppfyller författningarnas krav inom detta område. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Förebyggande arbete för att skapa trygghet och motverka kränkande behandling

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av intervjuer och inskickad dokumentation framgår att skolan kontinuerligt utvärderar elevernas upplevelse av tryggheten genom enkäter. Trygghetsenkäten tas fram av en personalgrupp på skolan för främjande och förebyggande (FFG) som även sammanställer resultaten och identifierar problemområden utifrån dessa. Enkäten används även som underlag i arbetet med att på skolnivå ta fram planen mot kränkande behandling.

I intervju med representanter för FFG uppger dessa att analysen av skolans trygghetsenkät lett fram till konkreta åtgärder, exempelvis i form av hur skolpersonal disponeras över skolans område under dagen.

Genom den dokumentation som huvudmannen skickat in inför besöket har Skolinspektionen tagit del av och granskat Vallbyskolans plan mot kränkande behandling. Planen innehåller bland annat en beskrivning av vad kränkande behandling är, en sammanställning över de åtgärder skolan planerar att genomföra under året för att förebygga och förhindra kränkande behandling samt en redogörelse av resultatet av föregående års planerade åtgärder.

Rättslig reglering

Huvudmannen ska se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever (6 kap. 6 § skollagen)

Huvudmannen ska se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling (6 kap. 7 § skollagen).

Huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan (6 kap. 8 § skollagen).

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte annat än att verksamheten uppfyller författningarnas krav inom detta område. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Åtgärdande arbete för att skapa trygghet samt förhindra kränkande behandling

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Elever uppger i intervjuer att de upplever vuxennärvaron som hög under skoltid och att lärare och skolpersonal agerar då en elev utsätts för kränkande behandling. Av dokumentationen som inkommit framgår att det finns skriftliga rutiner på skolan för att anmäla, utreda och åtgärda när elever utsätts för kränkande behandling. Lärare och personal i elevhälsan uppger i intervjuer att rutinerna för att anmäla kränkande behandling är väl kända samt att personal som får kännedom om att en elev upplever sig kränkt alltid upprättar anmälan genom det e-formulär som huvudmannen tillhandahåller. Efter att anmälan registrerats i kommunens diarium sker utredning skyndsamt.

I informationsinhämtningen som huvudmannen skickat in i maj 2024 uppger rektorn att 52 anmälningar avseende kränkande behandling inkommit under en tolvmånadersperiod. Skolinspektionen har granskat dokumentationen i de tre senast upprättade anmälningarna. I samtliga granskade fall har det startats en utredning för att utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och att åtgärder vidtagits för att kränkningarna ska upphöra.

Rättslig reglering

Var och en som verkar inom utbildningen ska aktivt motverka alla former av kränkande behandling. (1 kap. 5 § skollagen)

Personalen får vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero. Detta innefattar en befogenhet att ingripa fysiskt för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar. En åtgärd enligt första stycket får vidtas endast om den står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter. (5 kap. 6 § skollagen.)

En lärare, förskollärare eller annan personal som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till rektorn. En rektor som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden. (6 kap 10 § skollagen).

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte annat än att verksamheten uppfyller författningarnas krav inom detta område. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Anmälan och utredning om särskilt stöd samt beslut om åtgärdsprogram

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av intervjuer med lärare och personal i elevhälsan framgår att lärare anmäler till rektorn då det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas trots stöd i form av extra anpassningar i undervisningen. Av dokumentationen som inkommit samt av intervjuer med lärare, personal från elevhälsan och rektorn framgår att det finns rutiner på skolan för hur en sådan anmälan och efterföljande utredning ska genomföras.

Av intervju med lärare, rektorn och personal från elevhälsan framgår att varje anmälan leder till att elevens eventuella behov av särskilt stöd utreds och att elevhälsans kompetenser medverkar vid utredningen. Rektorn och personal från elevhälsan uppger i intervju att rektorn efter varje sådan utredning fattar beslut om åtgärdsprogram ska utarbetas eller ej.

Skolinspektionen har utifrån ett stickprov granskat fem av de åtgärdsprogram som beslutats gällande elever på skolan. I samtliga fem fall framgår elevens behov av särskilt stöd av åtgärdsprogrammet samt hur detta ska tillgodoses. Det framgår även när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen.

Huvudmannen har den 17 juni 2024 inkommit med kompletterande uppgifter i form av bilagor till beslut om anpassad studiegång som fattats för elever på skolan. Av dessa bilagor framgår vilka avvikelser som gjorts från timplanen, såsom vilka ämnen som reducerats för eleven och i vilken omfattning.

Rättslig reglering

Om det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra

svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövligt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd (3 kap. 7 § skollagen).

Ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses framgå. Av programmet ska det också framgå när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen. (3 kap. 9 § skollagen).

Om det särskilda stödet för en elev i grundskolan inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar, får ett beslut om särskilt stöd innebära avvikelser från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen (anpassad studiegång). I grundskolan ska den anpassade studiegången utformas så att eleven så långt som möjligt får förutsättningar att nå behörighet till gymnasieskolans nationella program. Rektorn ansvarar för att en elev med anpassad studiegång får en utbildning som så långt det är möjligt är likvärdig med övrig utbildning i den aktuella skolformen (3 kap. 12 § skollagen).

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte annat än att verksamheten uppfyller författningarnas krav inom detta område. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Studiehandledning på modersmålet

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Utifrån den information som huvudmannen inkommit med inför besöket framgår att fyra elever ges studiehandledning på modersmålet. I intervjuer med lärare uppger dessa att det finns få nyanlända elever på skolan och att de bedömer att det inte finns elever på skolan som är i behov av studiehandledning på modersmålet.

Rättslig reglering

En elev ska få studiehandledning på sitt modersmål, om eleven behöver det. En elev som ska erbjudas modersmålsundervisning och som före sin ankomst till Sverige har undervisats på ett annat språk än modersmålet får ges studiehandledning på det språket i stället för på modersmålet, om det finns särskilda skäl (5 kap. 4 § skolförordningen).

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte annat än att verksamheten uppfyller författningarnas krav inom detta område. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Beslutet har fattats av utredaren Erik Almqvist.

Utredaren Niklas Lundström har varit föredragande i ärendet. I ärendets slutliga handläggning har även utredaren Åsa Jansson medverkat.